

Tillägg den 26 februari 2006 till beskrivningen av Väversunda kyrka

Den lagade och rekonstruerade kopian av 1100-tals triumfkrucifixet i Väversunda

Kyrkvärden Hans Lundbergh ger en historisk bakgrund

1567 när det nordiska sjuårskriget rasade stred en dansk här av landsknektar under befäl av fältherren Daniel Rantzau med de svenska truperna i Östergötland. Ett av målen för Rantzau var att erövra borgen i Vadstena för att få fritt spelrum i västra Östergötland.

Fortsättning på sista sidan

Konservator Sten Pettersson, Linköping, beskriver valet av färgsättning och polykromering av det "nya" krucifixet

Bakom färgsättningen ligger studier av samma skulpturer som Magnus Persson anger men också samtal med Åke Nisbeth, Hans-Peter Hedlund på RA och Lasse Götberg. Vi vet att originalet har fragment av röd färg, engelskt rött, på dräkten, men kollegorna på Historiska museet tror att det är rester från en sekundär polykromering utförd under 1400-talet. Den röda färgen tolkas ofta som symbol för både en härskare och en segrare. Eftersom färgen finns på originalet var valet givet. Korsets blå färg var på 1100-talet ett mycket kostbart pigment, framställt genom krossning och rivning av ädelstenen Lapis lasuli. Korsets färg är lånad från krucifixet i Hemse. Tyvärr måste pigmentet bli av modernare och mindre kostsam kvalitet. Världshärskarens position har framhävts genom riklig förgyllning med äkta guld av både figur och kors.

- Rengöring av figuren från ursprunglig lasyr i grått. Förlimning med harlim.
- Kredering, 8-10 strykningar med en blandning av China clay och harlim, slipning och upprensning av profiler mellan strykningarna.
- Halvoljning med kokt linolja och balsamterpentin.
- Figurens dräkt målas röd med oljefärg, engelskt rött, ljust, flera strykningar.
- Karnationsfärger blyvitt och zinkvitt samt lasyrer av ockra och terra i oljefärg.
- Hår och skägg, flera lasyrer med terra, ockra och umbra i oljeteknik. Ögon blyvitt, zinkvitt samt ultramarin och koboltblått i oljelasyr.
- Ädelstenar på kronan, smaragd är kromoxidgrön, rubin är karmosinröd, båda i akrylteknik.
- Kors, grund som på figur samt ultramarin och koboltblått i oljeteknik.
- Förgyllda ytor, kredergrund, som övrig grund, två skikt med shellack. Guld grund Le Franc och dubbelslaget transportguld 22.5 karat.

Kyrkans kopia av det skadade originalkrucifixet

På vägen till Vadstena förhärjades bland annat också Väversunda socken och kyrka. Sannolikt var det då, som kyrktaket brändes av. Men man slog också sönder kyrkans förnämsta prydning, triumfkrucifixet från 1100-talet. När trupperna dragit bort togs resterna av krucifixet till vara och reparerades nödtorftigt. Korset hade emellertid gått förlorat. Man hängde därför upp kristusgestalten på muren intill triumfbågen. Där hängde nu resterna av krucifixet till början av 1900-talet. Det ställdes då ut på en utställning i Norrköping av kyrklig konst från Östergötland tillsammans med Väversunda kyrkas madonnaskulptur från 1300-talet. Denna skulptur hade överlevt vandaliseringen. Man hade tydligen hunnit föra den i säkerhet.

Riksantikvarieämbetets representant insåg värdet av såväl triumfkrucifixet som madonnaskulpturen och lyckades få köpa dem av församlingen för en ringa penning. De finns nu att beskåda i Statens Historiska Museum i Stockholm. De finns i museets permanenta utställning.

Vad är det då, som är så märkvärdigt med krucifixet? Jo, det är det enda tidigt medeltida triumfkrucifixet i Sverige som visar Kristus som världsdömdare i kunglig skrud, som bevarats till våra dagar. Det tillhör den tidigaste typen av triumfkrucifix, kallade *Volto Santo*, det är Heligt ansikte.

När den romerska kyrkan senare beslöt att krucifixen skulle föreställa den lidande Kristus – människornas frälsare genom sin offerdöd – och inte som *Volto Santokrucifixen* Kristus som världssalltets levande konung, så ersattes de tidigare krucifixen efter hand med krucifix enligt den nya teologiska uppfattningen. Vi kan i dag tacka Daniel Rantzaus knektar för att de skändade krucifixet 1567. Det medförde att det kom att bevaras till våra dagar, om än i skadat skick.

Vid 1947 års restaurering av Väversunda kyrka beslöt arkitekten Fant att låta tillverka en kopia av det skadade originalet, som bekostades av syföreningen. Kopian av Väversunda romanska krucifix utfördes 1950 av bildhuggaren Harry Bergman (1911-1992) i Linköping enligt inskrift på figurens baksida. Väversunda sista kyrkoråd har för rätt många år sedan beslutat att återställa denna kopia i så ursprungligt skick som möjligt. Denna dröm har nu gått i uppfyllelse. Detta har gjorts möjligt genom den Bergmanska donationsfonden. Det är skulptören Magnus Persson i Gnesta, som restaurerat Kristusgestalten och rekonstruerat korset. Konservatorn Sten Pettersson i Linköping har målat krucifixet och medverkat vid utformningen av korset.